

УДК 069.57:061.1(477.87)

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ І КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ ПЕРШОГО ЧИСЛА ЧАСОПИСУ ПРОФСПІЛКИ ДРУКАРІВ “Czcionka” (1872)

Н. С. Вовк

*Інститут гуманітарних і соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті досліджено соціокультурний контекст і комунікативну стратегію першого числа часопису профспілки друкарів “Czcionka” (Львів, 1872), який став одним із перших професійних періодичних видань Галичини. На основі аналізу змісту основних рубрик («На 1872 рік», «Погляд на справи товариств», «Кореспонденція», «Хроніка друкарського світу», «Звіт про діяльність Товариств») простежено, як через поетичні, публіцистичні й документальні тексти формувалася модель комунікації в робітничому середовищі друкарів. Показано, що “Czcionka” поєднує функції інформаційного органу, морального маніфесту й інструменту самоорганізації професійної спільноти. Видання відображає прагнення до єдності, культурного поступу й соціальної солідарності, а також демонструє перехід від ремісничих форм взаємодії до модерної профспілкової журналістики, зорієнтованої на європейський комунікативний простір.

Ключові слова: “Czcionka”, профспілкова преса, друкарі, Галичина XIX століття, комунікативна стратегія, соціокультурний контент, професійна ідентичність, робітничий рух, історія.

Актуальність теми. Дослідження часопису профспілки друкарів “Czcionka” (Львів, 1872) є важливим для осмислення становлення професійної преси та комунікативних практик робітничого середовища Галичини другої половини XIX століття. Саме в цей період формувалися основи модерної журналістики, що поєднувала інформаційну, освітню та соціально-мобілізаційну функції. Аналіз “Czcionki” дозволяє простежити витоки профспілкової періодики, її роль у формуванні професійної ідентичності та культурної свідомості друкарів. Тема актуальна й у ширшому контексті історії медіа, адже видання відображає процес переходу від ремісничої комунікації до організованого медійного простору, заснованого на принципах солідарності, самоосвіти й колективної дії. Вивчення цього досвіду є важливим для розуміння соціокультурних механізмів становлення громадянського суспільства в Центрально-Східній Європі.

Постановка проблеми. Попри наявність окремих досліджень історії робітничої преси Галичини, діяльність та ідейно-комунікативні засади часопису профспілки друкарів “Czcionka” (1872) досі залишаються малодослідженими. У науковому обігу згадуються лише фрагментарні відомості про його заснування та

редакційний склад, тоді як змістова структура, поетика текстів і комунікативна стратегія першого номера не були предметом системного аналізу. Водночас “Czcionka” є цінним джерелом для вивчення процесів самоорганізації робітничих спільнот, становлення професійної журналістики та формування соціальної ідентичності друкарів у контексті європейського руху за трудові права. Проблема полягає у необхідності розкрити, яким чином через зміст і жанрову композицію видання реалізується ідея солідарності, освіти й культурного поступу як основи ранньої профспілкової комунікації.

Стан розробленості проблеми. Історіографія проблеми свідчить про поступове поглиблення досліджень профспілкового та страйкового руху в Галичині. Значний внесок у вивчення теми зробили І. Берест [1–6, 7, 10], який досліджував розвиток професійних спілок, їхні організаційні структури та роль у соціальному житті міст. Його роботи, а також спільні дослідження з О. Гончарем [8; 9], висвітлюють діяльність львівських професійних товариств, аналізують профспілкову пресу і соціально-комунікаційні аспекти робітничого руху.

Таким чином, попередні дослідження створили базу для розуміння загальної картини робітничого руху, проте комплексний аналіз із використанням архівних джерел, що враховує локальні особливості та соціально-комунікаційні аспекти страйків, досі залишається актуальним і потребує подальшого опрацювання.

Мета цього дослідження полягає у комплексному аналізі першого числа часопису профспілки друкарів “Czcionka” (Львів, 1872) як унікального джерела для вивчення соціокультурного контексту, комунікативних стратегій та формування професійної ідентичності робітничого середовища Галичини другої половини XIX століття. Завдання полягає у визначенні жанрової структури видання, ролі поетичних, публіцистичних і документальних текстів у створенні спільної символічної просторово-ідеологічної мережі, а також у з’ясуванні, як редакційна політика та зміст рубрик сприяли консолідації робітників, поширенню ідей солідарності та культурного поступу. Дослідження також передбачає співставлення локального досвіду галицьких друкарів із транснаціональними тенденціями професійних спілок Центральної Європи, що дозволяє оцінити роль “Czcionki” у процесах ранньої профспілкової журналістики та медіа самоорганізації робітничих спільнот.

Виклад основного матеріалу дослідження. Першу сторінку часопису “Czcionka” відкриває вірш-заклик «На 1872 рік», підписаний ініціалами Л. С. (*на жаль не вдалося ідентифікувати цього автора* – Н.В.) Цей поетичний вступ виконує функцію програмного маніфесту профспілкового руху друкарів Галичини, у якому відображено головні ідеї єдності, праці та віри в соціальний поступ. Для кращого розуміння, подаю авторський переклад цього вірша:

На 1872 рік

Єднаймося думкою, серцем єдиним,
Гей, браття наші – близькі й далекі!
До спільної справи рушаймо віднині,
Ходімо разом, сміливі, легкі!
Хоч нині зерно ще не дало сходу,

Та доля ласкава – свій час настане,
І в жнива зберем урожай з-під роду,
Бо праця свята – не марніє, не стане.
Тож з вірою щирою, з братньою ласкою,
Вперед до праці, з любов'ю в серці!
Що нині жертвою – завтра буде казкою,
Єднаймося душею у світлій мережі! [11, s.1]

Образи “зерна” і “жнив” утверджують думку про творчу місію робітника, який, попри тимчасові труднощі, вірить у прийдешній урожай своєї праці – як матеріальний, так і моральний. Поетична лексика (“з вірою щирою, з братньою ласкою”, “з любов'ю в серці”) створює урочисто-піднесений тон, що надає віршеві рис гімну робітничої єдності [11, s.1].

Завдяки гармонійному ритму та римі вірш набуває риторичного звучання, яке цілком узгоджується з комунікативною стратегією першого числа “Czcionki”: надихати, згуртовувати та формувати спільну ідентичність робітників-друкарів. Таким чином, поезія виконує не лише естетичну, а й маніфестаційну функцію, задаючи тон усьому подальшому дискурсу видання [11, s.1].

Загалом можно сказати, що вірш має закличний, об'єднавчий характер – це свого роду редакційне гасло першого номера. Автор закликає друкарів і робітників до спільної праці, віри в майбутнє та солідарності.

Рубрика «Погляд на справи товариств» у першому числі часопису посідає ключове місце в комунікативній структурі видання. Вона відкриває тематичну частину газети, у якій подається інформація про діяльність професійних об'єднань друкарів, і водночас виконує організаційно-мобілізаційну функцію [12, s.1-2].

Текст побудований у формі репортажно-хронікального повідомлення про засідання Товариства польських друкарів у Познані, яке відбулося 2 грудня 1871 року. Автор зазначає, що редакція поки не має власного кореспондента в Познані, тому інформацію отримує з іншого періодичного видання – «Познанського щоденника» [12, s.1-2]. Така ремарка є знаковою, адже демонструє відкритість “Czcionka” до мережевої взаємодії з іншими друкованими органами, що відповідає загальноєвропейській традиції професійної журналістики XIX століття.

Згадуються такі факти, як існування фонду для вдів та сиріт (створеного у 1858 році), допомога інвалідам праці, зростання капіталу товариства до 12 тисяч ринських [12, s.1-2]. Подання конкретних цифр і дат свідчить про прагнення авторів видання бути достовірним і документальним джерелом, а не лише агітаційним органом.

Порівнюючи ситуацію в Познані з Галичиною, автор із жалем констатує, що територіальне та політичне розділення поляків спричинило духовне віддалення між робітниками різних регіонів. Тут з'являється мотив, який можна назвати соціально-комунікаційним ядром усього номера – потреба єдності, взаєморозуміння й професійної солідарності. Саме це є продовженням ідеї, висловленої у вступному вірші «На 1872 рік» [12, s.1-2].

Далі увага авторів зміщується до власного досвіду галицьких друкарів, зокрема діяльності львівських товариств взаємодопомоги, заснованих ще 1817 року. В описі їхньої історії виразно відчутний тон вдячності попередникам і прагнення оновлення, адже редакція наголошує на необхідності вдосконалення статутів, розширення членства та розвитку бібліотечної справи. Навіть згадка про невелику бібліотеку з 284 томів має символічне значення – як ознака інтелектуального пробудження робітничого середовища, що прагне самоосвіти й культурного зростання [12, s.1-2].

Риторика тексту поєднує аналітичний опис і публіцистичний заклик. Автори не обмежуються інформацією, а активно звертаються до колег – “галичан”, спонукаючи їх брати приклад із познанських друкарів, створювати власні спілки взаємодопомоги, зміцнювати професійні зв’язки. В останніх абзацах текст набуває емоційного піднесення, перетворюючись фактично на маніфест братерства і співпраці. Заклучна фраза, що висловлює побажання “щоб ми ближче пізналися й щиро полюбили одне одного”, має символічний характер – вона закріплює образ “Czcionka” як комунікативного центру професійного єднання друкарів [12, s.1-2].

Таким чином, рубрика «Погляд на справи товариств» є не просто описом поточних подій, а інструментом соціального самопізнання та взаємного інформування друкарського середовища. Вона виявляє риси ранньої профспілкової журналістики, у якій інформаційна, виховна та мобілізаційна функції взаємопов’язані. Її текст відображає соціокультурний контекст Галичини початку 1870-х років – періоду, коли робітничий рух виходив за межі економічної боротьби й набував рис колективного самоусвідомлення.

Наступна рубрика – «Кореспонденція» – виконує функцію комунікативного мосту між редакцією та професійними осередками друкарів у різних містах. Її публікація у першому номері часопису засвідчує, що редакція «Czcionki» від самого початку прагнула до створення мережі взаємозв’язків і обміну досвідом у межах польсько-галицького друкарського середовища [13, s.2].

Перше з опублікованих повідомлень надійшло з Кракова 14 грудня 1871 року. У ньому невідомий автор із великим ентузіазмом вітає ініціативу львівських колег щодо заснування спеціалізованого часопису, присвяченого друкарській справі. Послання має форму публічного благословення і водночас виконує роль моральної підтримки для новоствореного видання.

Автор висловлює впевненість, що «Czcionka» стане важливим чинником у розвитку “розумової праці” та сприятиме не лише духовній освіті, а й піднесенню матеріального добробуту друкарів. Метафора «зерна, яке Ви посіяли» перерегується з образами вступного вірша «На 1872 рік», створюючи наскрізну семантичну лінію всього номера – праця, посіяна сьогодні, дасть урожай завтра. Таким чином, комунікативна стратегія редакції проявляється в цілеспрямованому формуванні символічного поля спільності, заснованого на метафорах праці, зростання й духовного поступу [13, s.2].

Другий лист, датований 27 грудня і підписаний Товариством польських друкарів у Познані, має більш практичний характер. Його зміст відображає реалії

професійного життя друкарів – труднощі фінансового утримання організації, потребу в оновленні діяльності після кількарічної перерви, а також ініціативу звернення до працевластувачів із вимогою покращення умов праці.

Ця кореспонденція виконує роль інформаційного звіту та заклику до солідарності: познанські друкарі звертаються до львівських колег із проханням про моральну підтримку та посередництво у переговорах із власниками друкарень.

У тексті зберігається типова для тогочасного епістолярію ввічлива, майже церемоніальна форма звертання (“Шановні колеги!”, “просимо про прихильність”), яка підкреслює корпоративну етику ремісничої гідності та взаємоповаги [13, s.2].

Обидва листи – з Кракова і з Познані – утворюють єдину комунікативну рамку, у якій редакція “Czcionki” постає не просто як видавець, а як центр комунікації та координації професійного руху. Рубрика «Кореспонденція» засвідчує зародження інформаційної мережі друкарських спілок, об’єднаних не адміністративно, а морально й ідеологічно.

У структурі першого номера вона слугує практичним втіленням ідей єдності та співпраці, задекларованих у вірші-пролозі та підкріплених аналітичним матеріалом рубрики «Погляд на справи товариств».

Таким чином, розділ «Кореспонденція» відображає ранні форми горизонтальної комунікації у професійному середовищі друкарів XIX століття. Він демонструє, що вже на початковому етапі профспілкova преса прагнула бути не лише джерелом інформації, а й платформою для взаємодії, підтримки та самоорганізації спільноти. Саме ця рубрика найповніше реалізує місію “Czcionki” як органу професійної солідарності й духовного братерства [13, s.2].

Наступна рубрика – це «Хроніка друкарського світу», яка виконує роль інформаційного огляду подій професійного життя друкарів у різних містах Європи [14, s.2-3]. Саме ця частина видання надає йому ознак галузевого періодичного органу, що поєднує локальний і міжнародний інформаційний простір. У публікації простежується прагнення редакції до професійної глобалізації, тобто усвідомлення приналежності галицьких друкарів до ширшої європейської спільноти.

Матеріал побудований у форматі коротких хронікально-документальних заміток, що послідовно подають найважливіші новини зі світу друкарських товариств у Відні, Граці, Трієсті, Берні, Оломоуці, Фрайвальді та Пешті.

Вже перша інформація про злиття двох віденських організацій – “Товариства взаємної допомоги друкарів” та “Товариства поступового” – має символічний характер: вона підтверджує тенденцію до об’єднання робітничих рухів і демонструє поширення ідей солідарності, які декларує і львівська редакція. Автори наголошують, що рішення про злиття ухвалено одностайно, а численні телеграми з інших міст (Праги, Пешта, Любляни, Граца) свідчать про актуальність і поширення об’єднавчих процесів у друкарській сфері Центральної Європи [14, s.2-3].

Наступні повідомлення відображають динаміку внутрішнього життя професійних спілок. Зокрема, у Граці зазначено зростання активності місцевого товариства, регулярне проведення лекцій та товариських вечорів, що свідчить про освітню й культурну місію друкарських об’єднань. Інформація про ініціативу

місцевих роботодавців створити технічну школу демонструє поступовий зсув від ремісничої до професійно-освітньої моделі у друкарській галузі.

У Триєсті описано приклад економічної самоорганізації робітників, які скликали зібрання з метою перегляду тарифів оплати праці. Акцент на низьких заробітках (16 крейцерів за 1000 ліній або 8–9 гультенів на тиждень) і відсутності компенсацій за понаднормову працю має чітко соціально-критичний підтекст, що зближує “Czcionkę” із ранніми європейськими профспілковими виданнями. Тут уперше прозвучав мотив захисту трудових прав друкарів, який пізніше стане одним із провідних напрямів у профспілковій пресі [14, s.3].

Хроніка з інших міст доповнює загальну картину поступу професійного руху. У Берні запроваджено нові правила навчання учнів, у Моравії – пенсійне забезпечення для вдів і сиріт, у Фрайвальді – підвищено оплату праці на 25 %, а в Пешті робітники ведуть переговори щодо встановлення дев’ятигодинного робочого дня. Сукупність цих повідомлень створює панораму транснаціонального друкарського світу, об’єднаного спільними проблемами й цінностями [14, s.4].

Рубрика «Хроніка друкарського світу» вирізняється фактажністю, динамічним темпом і відсутністю оціночних суджень, що зближує її з жанром професійної газети новин. Її включення до першого числа “Czcionki” підкреслює редакційну стратегію об’єктивності та документальності, яка протиставляє це видання суто декларативним чи пропагандистським органам.

Водночас хроніка виконує комунікаційну функцію професійного дзеркала, відображаючи тогочасні тенденції у сфері організації праці, освіти, соціального забезпечення та правового захисту друкарів.

Заключна частина першого числа “Czcionki” – рубрика «Звіт про діяльність Товариств» – виконує функцію підсумкового організаційного звіту, у якому фіксується фактичний стан справ професійних об’єднань друкарів Львова. Її текст має чітко документальний характер, побудований у формі коротких протокольних повідомлень, що надає йому рис офіційної звітності. Саме ця форма забезпечує достовірність і створює ефект присутності читача у реальному житті спілки [15, s.4].

У першому фрагменті йдеться про Товариство Взаємної Допомоги, яке 27 грудня провело передвиборче зібрання у міській Стрільниці. Автор звіту детально фіксує перебіг події – присутність членів (23 особи), виступи найактивніших учасників, одностайне обрання Антонія Маньковського головою. Тон повідомлення стриманий, але у фразах «нова епоха життя Товариства» та «творець цього нового повороту» відчувається піднесення і віра в оновлення організації. Це показує, що навіть офіційний звіт не позбавлений емоційної складової: через мову поваги й довіри автор підкреслює безперервність і спадковість громадської праці [15, s.4].

Показовими є статистичні дані – «кількість членів: 102, слабкі: 1», – які демонструють точність і системність ведення справ. Ця увага до цифр має не лише інформативне, а й символічне значення: вона фіксує кількісне зростання спілки як ознаку поступу всього друкарського руху [15, s.4].

Другий блок звіту стосується “Товариства Поступового”, діяльність якого описано більш лаконічно. Тут помітне прагнення до культурно-освітньої роботи –

зокрема, організація лекцій доктора Тадея Скальковського з орфоєпії та правопису польської мови. Такий акцент засвідчує гуманітарний напрям розвитку друкарських товариств, де підвищення професійного рівня тісно пов'язане з мовною культурою. Навіть коротка згадка про «справу отримання дешевших квитків до театру» вказує на соціально-побутовий аспект діяльності, спрямований на покращення дозвілля та культурного життя робітників [15, s.4].

Фінальна частина рубрики повідомляє про засідання правління, на якому мали розглядати «списки тарифної справи», отримані з Познані, Загреба й Гмундена. Це важливий момент, що свідчить про інтеррегіональні контакти друкарських товариств і продовжує мотив професійної солідарності, простежений у попередніх рубриках («Кореспонденція», «Хроніка друкарського світу»). Таким чином, навіть у діловому протоколі зберігається ідея мережевої взаємодії та обміну досвідом між друкарями різних країн [15, s.4].

Заклучні статистичні рядки – «Кількість членів “Товариства Ощадності”: 39» – утворюють своєрідну табель активності друкарських спілок, завдяки якій читач отримує конкретне уявлення про масштаби руху. Таке прагнення до систематизації інформації зближує «Czcionkę» з типом професійного бюлетеня, що водночас є літописом і реєстром спільноти [15, s.4].

У комунікативному сенсі рубрика «Звіт про діяльність Товариств» завершує композиційне коло першого номера: після поетичного заклику до єдності («На 1872 рік»), після аналітичних і кореспондентських матеріалів про спілкове життя, читач отримує документальне підтвердження того, що ця єдність уже набуває конкретних організаційних форм. Тому звіт виконує функцію символічного підсумку, у якому ідеї солідарності, праці та поступу знаходять своє практичне втілення.

Таким чином, рубрика «Звіт про діяльність Товариств» є фінальним елементом комунікативної стратегії першого числа «Czcionki». Вона перетворює видання на дзеркало професійного життя друкарів, де поєднуються три рівні: ідеологічний (солідарність), інформаційний (звітність) і практичний (організаційна діяльність). Через цю структуру часопис утверджує себе як інституційний голос робітничого руху друкарів Галичини 1870-х років.

Висновки. Проведений аналіз першого числа часопису профспілки друкарів «Czcionka» (Львів, 1872) демонструє, що видання виконувало багатовекторну комунікативну функцію, поєднуючи інформативний, освітній, організаційний та ідеологічний аспекти. Вступний вірш «На 1872 рік» виступав маніфестаційним закликом до єдності, солідарності та віри у майбутній урожай праці, закладаючи семантичне ядро всього номера. Рубрики «Погляд на справи товариств» та «Кореспонденція» продовжують цю ідею, поєднуючи аналітичний опис і риторичний заклик до професійної самоорганізації та обміну досвідом між робітниками різних регіонів.

Хроніка подій друкарського світу показує прагнення редакції інтегрувати локальний досвід Галичини у ширший європейський контекст, відображаючи транснаціональні тенденції об'єднання спілок, освітніх ініціатив та захисту трудових прав. Рубрика «Звіт про діяльність Товариств» підсумовує весь номер, демонструючи

реальні кроки організаційної та культурної консолідації, конкретизуючи ідеї солідарності, самоосвіти та професійної відповідальності.

Таким чином, “Czcionka” виступає не лише як джерело інформації, а як механізм формування професійної ідентичності та колективної свідомості друкарів, поєднуючи в собі риси маніфесту, професійного бюлетеня та платформи для горизонтальної комунікації. Видання демонструє, як у середині XIX століття формувалися моделі ранньої профспілкової журналістики в Галичині: через поєднання поетики, документальності та мережевих контактів, редакція створила символічне поле спільності та взаємної підтримки, яке впливало на соціокультурне та професійне життя робітничого середовища. Аналіз “Czcionki” підтверджує, що ранні профспілкові часописи були ключовим чинником поширення ідей солідарності, освіти і культурного розвитку, а також важливим інструментом становлення громадянського суспільства в Центральній-Східній Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берест І. Історія професійних спілок України (Східна Галичина 1817–1918 рр.) : монографія / І. Берест. – Львів : Ліана-М, 2017. – 736 с.
2. Берест І. Діяльність «Товариства взаємної допомоги приватних службовців» Галичини в 1848 році / І. Берест // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Історичні науки. – 2018. – Вип. 27. – С. 51–56. – DOI: 10.25264/2409-6806-2018-27-51-56.
3. Berest I., Honchar S., Gonchar O. Trade Unions of Eastern Galicia During the Socio-political Processes of the 19th–Early 20th Centuries // Data-Centric Business and Applications: Advancements in Information and Knowledge Management. – 2024. – Vol. 2. – P. 141–164. – Springer Nature Switzerland. – https://doi.org/10.1007/978-3-031-59131-0_7
4. Берест І.Р. Загальноміське професійне товариство взаємодопомоги друкарів Львова в 1856–1867 роках. Аналіз діяльності / І.Р. Берест // Грані. – 2018. – Т. 21, № 11. – С. 6–13. – DOI: <https://doi.org/10.15421/1718146>.
5. Берест Р. Нариси історії профспілкового руху в Західній Україні (1817–1939) / Р. Берест. – Дрогобич : Відродження, 1995. – 128 с.
6. Берест І., Берест Р., Пасічник М., Савчук Г., Олійник М. Аналіз статуту та першого року діяльності Львівського товариства галицьких лікарів («Towarzystwo lekarzów galicyjskich») // Медичні перспективи. – 2020. – Т. 25, № 2. – С. 168–176. – <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.2.206799>.
7. Берест І. Р. Аналіз львівської профспілкової преси поліграфістів на прикладі часописів “Czcionka” і “Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych” / І. Р. Берест // Грані. – 2017. – Т. 20, № 11. – С. 17–21. – DOI: 10.15421/1717142
8. Берест І. Р., Гончар О. В. Аналіз основної польської історіографії профспілкового руху в Галичині / І. Р. Берест, О. В. Гончар // Інформація, комунікація, суспільство 2025 : зб. матеріалів XIV Міжнар. наук. конф. (с. Зозулі, Львівська обл., 22–24 трав. 2025 р.). – 2025. – С. 246–247.
9. Гончар С., Гончар О. Загальні проблеми медіакомунікацій на сторінках галицької профспілкової преси XIX століття / С. Гончар, О. Гончар // Культурологія та соціальні

- комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф., 22–23 листоп. 2023 р. – Харків : ХДАК, 2023. – Ч. 1. – С. 52–53.
10. Берест І.Р. Огляд політичної ситуації в Східній Галичині у часі появи та роботи профспілок / І.Р. Берест // Грані. – Том 17, №6. – 2014. – С.150-154.
11. L.S. Na rok 1872 // *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim. – Lwów, 1 stycznia 1872. Rok I. №1. – S. 1.
12. Pogląd na sprawę Towarzystw // *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim. – Lwów, 1 stycznia 1872. Rok I. №1. – S. 1-2.
13. Korespondencje // *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim. – Lwów, 1 stycznia 1872. Rok I. №1. – S. 2.
14. Kronika święta drukarskiego // *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim. – Lwów, 1 stycznia 1872. Rok I. №1. – S. 2-4.
15. Sprawozdania z działalności Towarzystw // *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim. – Lwów, 1 stycznia 1872. Rok I. №1. – S. 4.

REFERENCES

1. Berest, I. (2017). History of trade unions in Ukraine (Eastern Galicia 1817–1918) [Monograph]. Lviv: Liana-M.
2. Berest, I. (2018). Activities of the “Mutual Aid Society of Private Employees” in Galicia in 1848. Scientific Notes of the National University “Ostroh Academy”. Series: Historical Sciences, 27, 51–56. <https://doi.org/10.25264/2409-6806-2018-27-51-56>.
3. Berest, I., Honchar, S., & Gonchar, O. (2024). Trade unions of Eastern Galicia during the socio-political processes of the 19th–early 20th centuries. In *Data-Centric Business and Applications: Advancements in Information and Knowledge Management* (Vol. 2, pp. 141–164). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-59131-0_7.
4. Berest, I. R. (2018). Lviv city professional mutual aid society of printers in 1856–1867: Activity analysis. *Grani*, 21(11), 6–13. <https://doi.org/10.15421/1718146>.
5. Berest, R. (1995). Essays on the history of the trade union movement in Western Ukraine (1817–1939). Drohobych: Vidrozhennia.
6. Berest, I., Berest, R., Pasichnyk, M., Savchuk, H., & Oliinyk, M. (2020). Analysis of the statute and the first year of activity of the Lviv Society of Galician Physicians (*Towarzystwo lekarzy galicyjskich*). *Medical Perspectives*, 25(2), 168–176. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.2.206799>.
7. Berest, I. R. (2017). Analysis of Lviv trade union press of printers on the example of periodicals “*Czcionka*” and “*Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych*”. *Grani*, 20(11), 17–21. <https://doi.org/10.15421/1717142>.
8. Berest, I. R., & Honchar, O. V. (2025). Analysis of main Polish historiography of the trade union movement in Galicia. In *Information, Communication, Society 2025: Proceedings of the XIV International Scientific Conference* (pp. 246–247). Zozuli, Lviv region.
9. Honchar, S., & Honchar, O. (2023). General problems of media communication in Galician trade union press of the 19th century. In *Cultural Studies and Social Communications: Innovative Development Strategies: Proceedings of the International Scientific Conference* (Part 1, pp. 52–53). Kharkiv: KhDAK.

10. Berest, I. R. (2014). Overview of the political situation in Eastern Galicia at the time of the emergence and work of trade unions. *Grani*, 17(6), 150–154.
11. L. S. (1872, January 1). Na rok 1872. *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim, 1(1), 1.
12. Pogląd na sprawy Towarzystw. (1872, January 1). *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim, 1(1), 1–2.
13. Korespondencje. (1872, January 1). *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim, 1(1), 2.
14. Kronika święta drukarskiego. (1872, January 1). *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim, 1(1), 2–4.
15. Sprawozdania z działalności Towarzystw. (1872, January 1). *Czcionka*. Pismo poświęcone sprawom drukarskim, 1(1), 4.

doi: 10.32403/0554-4866-2025-2-90-263-273

SOCIO-CULTURAL CONTEXT AND COMMUNICATIVE STRATEGY OF THE FIRST ISSUE OF THE PRINTERS' TRADE UNION PERIODICAL “CZCIONKA” (1872)

N. S. Vovk

*Department of Social Communications and Information Activities
Lviv Polytechnic National University
nataliia.s.vovk@lpnu.ua*

This study investigates the socio-cultural context and communicative strategy of the first issue of the printers' trade union periodical “Czcionka” (Lviv, 1872), one of the earliest professional publications in Eastern Galicia. The relevance of the research lies in its contribution to understanding the formation of professional press, labor communication, and collective identity among workers during the 19th century, a period marked by emerging self-organization, cultural consolidation, and the early stages of trade union activity. The problem addressed is the lack of comprehensive studies analyzing how “Czcionka” structured its content, combined different textual genres, and promoted solidarity, mutual aid, and professional identity among printers.

The aim of the study is to examine the editorial strategy, thematic organization, and genre composition of the periodical, highlighting the ways poetic, journalistic, and documentary texts fostered professional consciousness and collective cohesion. Methodologically, the research applies a combination of textual and content analysis, historical-contextual interpretation, and comparative evaluation with contemporary European trade union press. The analysis focuses on key sections of the periodical, including the opening poem “Na 1872 rok,” the “Societies' Affairs Review,” “Correspondence,” “Printers' World Chronicle,” and “Reports on Societies' Activity.”

Findings reveal that “Czcionka” simultaneously functioned as a manifesto, informational bulletin, and communication platform, linking local Galician experiences

with broader European labor trends. The opening poem set a symbolic tone of unity and diligence, while the review and correspondence sections demonstrated the editors' efforts to foster horizontal communication and mutual support between printers from different cities. The chronicle and activity reports provided factual information on educational initiatives, professional organization, labor conditions, and solidarity practices, reflecting the early evolution of trade union journalism in Galicia.

Overall, "Czcionka" exemplifies how professional periodicals contributed to the formation of collective identity, social awareness, and cultural advancement among 19th-century workers. The study underscores the periodical's dual role as both a cultural instrument and a practical tool for self-organization, highlighting its significance in the history of labor communication and early trade union press in Central-Eastern Europe.

Keywords: *Czcionka, trade union press, printers, Eastern Galicia, 19th century, communicative strategy, socio-cultural context, professional identity, labor movement, early journalism.*

Стаття надійшла до редакції 09.10.2025.

Received 09.10.2025.